

23.5.2002

Opetusministeriö
Turun yliopisto

TURUN YLIOPISTON TILINTARKASTUSKERTOMUS VUODELTA 2001

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tänään päättänyt antaa Turun yliopiston tilintarkastuksesta varainhoitovuodelta 2001 tämän tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus annetaan sekä opetusministeriölle että Turun yliopistolle. Tarkastuksen on suorittanut tarkastaja Harri Myllyoja, ja sitä on valvonut tarkastuspäällikkö Hannu Taunula.

Tarkastus on suoritettu tarkastusviraston tilintarkastusohjeen mukaisesti, ja se on kohdistunut Turun yliopiston tilinpäätökseen, tilinpäättötietojen perustana olevaan kirjanpitoon ja muuhun laskentatoimeen, sisäiseen valvontaan sekä talousarvion ja sitä koskevien keskeisten säännösten noudattamiseen.

Tarkastuksen perusteella esitetään seuraavaa.

BUDJETOINTIMENETTELYT

Yliopistojen saamia lahjoitusvaroja ja sponsorituloja on aikaisempina vuosina käsitelty talousarviokirjanpidon tilillä 670 ”Talousarvion ulkopuolinen rahoitus ja sillä rahoitetut menot”. Tarkastusviraston näemyksen mukaan olisi yliopistojen sponsoritulot sekä yliopistojen vastuulla tapahtuvaan toimintaan saatujen lahjoitettujen varojen käyttö tullut budjetoida yliopistojen toimintamenomomentille. Opetusministeriö ei kuitenkaan esittänyt näitä eriä vuoden 2001 lisätalousarvioihin eikä myöskään vuoden 2002 talousarvioon. Valtiontabutta koskevien periaatteiden kannalta ei voida pitää asianmukaisena menettelyä, jossa yliopistojen toimintaan liittyviä säännönmukaisia tuloja ja menoja ei sisällytetä talousarvioon, vaan nettoutetaan budjetoimat-

tomina toimintamenomomentille tai käsitellään talousarvion ulkopuolisena rahoituksena.

Turun yliopistolla oli tuotto- ja kululaskelmaan kirjattavaa, talousarviokirjanpidon tilillä 670 käsiteltyä talousarvion ulkopuolista rahoitusta vuoden 2001 alussa 7,37 milj. mk. Vuoden 2001 aikana sitä kertyi lisää 1,38 milj. mk ja käytettiin 6,63 milj. mk. Käyttämätön osuus 2,12 milj. mk on v. 2001 tilinpäätöksessä käsitelty liikekirjanpidossa saatuina ennakoina ja talousarviokirjanpidossa tilillä 600 Talousarviotilille kirjaamista odottavat talousarviotulot.

Lisäksi yliopiston toimintamenomomentille on vuonna 2001 kirjattu yhteensä 1,1 milj. mk tuloja ja niillä rahoitettuja menoja, joita ei ole sisällytetty talousarvioon.

Budjetointikäytäntöä on selkeytetty sisällyttämällä yliopistojen lahjoitusvarat ja sponsoritulot sekä niillä rahoitetut menot vuoden 2002 lisätalousarvioesitykseen.

TILINPÄÄTÖS JA LASKENTATOIMI

Tilinpäätöslaskelmat, liitetiedot, laskelmien tarkastelu ja kirjanpito

Tilinpäätöslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa sekä niiden perustana olevaa kirjanpitoa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi, ovatko tilinpäätöslaskelmat ja liitetiedot olennaisilta osiltaan oikein laaditut. Kirjanpidon tarkastusta on kohdennettu riskianalyyysiin perustuen.

Tilinpäätöslaskelmat, jotka koostuvat talousarvion toteutumalaskelmasta, tuotto- ja kululaskelmasta sekä taseesta on tarkastuksessa todettu laadituiksi säännösten mukaisesti lukuun ottamatta sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä. Yliopiston talousarvion toteutumalaskelmaan sisältyy yhteensä 1,1 milj. mk tuloja ja niillä rahoitettuja menoja, joita ei ole sisällytetty talousarvioon. Lisäksi yliopiston toimintamenomomentin määrärahaa on käytetty talousarvion vastaisesti 15 000 mk yhdistykselle maksettuun siirtomenoon.

Tilinpäätöslaskelmien liitteenä esitetyt tiedot on tarkastuksessa todettu esitetyiksi talousarvioasetuksen edellyttämällä tavalla lukuun ottamatta liitettä 12 Talousarviossa myönnettyt valtuudet sekä niiden käyttö ja käytöstä aiheutuvat menot. Yliopisto ei ole ilmoittanut liitteessä tietoja jakamattomaan määrärahaan 24.50.66. Yhteistyö Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY -maiden kanssa sisältyvästä 300 000 mk:n valtuudesta, jonka se on saanut UM:n jako-

päätöksellä. Lisäksi valtuusseurannan järjestämisessä on havaittu puutteita.

Tilinpäätösasiakirjassa on esitetty tilinpäätöslaskelmien tarkastelu talousarvioasetuksen mukaisesti. Tarkastelua tulee kuitenkin jatkossa kehittää informatiivisemmaksi.

Talousarvioasetuksen 47 §:n tarkoittama menetelmäkuvaus tulee laatia kaikista osakirjanpitojärjestelmistä. Muilta osin kirjanpidon tarkastuksen perusteella arvioituna voidaan kirjanpitoa pitää asianmukaisesti järjestettynä ja hoidettuna.

Tuloksellisuuden kuvaus, maksullisen toiminnan kannattavuustiedot ja näiden perustana oleva laskentatoimi

Tuloksellisuuden kuvauksen taloudellisuus-, tuottavuus-, kustannus- ja suoritetietojen sekä kustannusvastaavuuslaskelmien sisältöä ja esittämistapaa ja edellä mainittujen tietojen perustana olevaa laskentatoimintaa on tarkastettu riittävässä laajuudessa sen selvittämiseksi, sisältävätkö tuloksellisuuden kuvaus ja kustannusvastaavuuslaskelmat olennaisilta osin oikeat ja riittävät tiedot.

Tuloksellisuuden kuvauksen vaikuttavuustietojen osalta on arvioitu esitettyjen tietojen riittävyttä kokonaisuutena.

Tuloksellisuuden kuvauksessa esitetyt taloudellisuus-, tuottavuus-, kustannus- ja suoritetiedot ovat riittäviä. Hintatuetusta maksullisesta toiminnasta tulee esittää erillinen laskelma. Muilta osin kustannusvastaavuuslaskelmissa esitetyt tiedot ovat riittäviä. Esitettyjä vaikuttavuustietoja voidaan kokonaisuutena pitää riittävinä.

Esitettyjen tulosaluekohtaisten kustannustietojen ja taloudellisuutta kuvaavien tunnuslukujen suhteen on syytä huomauttaa, että laskelmiin on sisällytetty pääomakustannusten sijasta käyttöomaisuuden hankintamenot. Laskentakäytännöllä ei ole vaikutusta koko yliopistoa koskeviin tulosaluekohtaisiin laskelmiin, koska mainitut erät eivät laskentavuonna poikenneet olennaisesti toisistaan. Opetusministeriö on ohjeistanut laskentakäytännön muutoksen siten, että poistot sisältyvät tulosaluekohtaisiin laskelmiin vuotta 2002 koskevasta raportoinnista alkaen. Laskelmiin tulisi lisäksi sisällyttää vaihto- ja käyttöomaisuuden korot.

Lisäksi on todettava, että esitettyjä tulosalueittaisia kustannustietoja ja niiden perustella laskettuja taloudellisuutta kuvaavia tunnuslukuja ei voida pitää täysin luotettavina. Luotettavuutta heikentää kustannustietojen laskennassa käytetyn työpanoksen kohdistamiseen liitty-

vä arvionvaraisuus, dokumentoimattomuus sekä yhtenäisten laskentakäytäntöjen puuttuminen eri tiedekuntien välillä. Muilta osin tuloksellisuuden kuvauksessa esitettyjä tietoja voidaan olennaisilta osiltaan pitää luotettavina.

Kustannusvastaavuuslaskelmien esittämää kannattavuuskuvaa ei voida pitää luotettavana. Laskelmien johtaminen kirjanpidosta ei ole riittävän luotettavalla tavalla varmennettavissa. Yhteiskustannukset ovat olennaisilta osin arvionvaraisia eikä niiden kohdistaminen perustu asianmukaisella tavalla aiheuttamisperiaatteeseen.

Maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ei ole järjestetty asianmukaisella tavalla. Tulosalueittaisten kustannusten ja niiden perusteella laskettujen tunnuslukujen arvionvaraisuus johtuu pitkälti kustannuslaskennan puutteista. Tuloksellisuuden kuvauksen ja kustannusvastaavuuslaskelmien perustana olevaa laskentatoimintaa ei voida pitää asianmukaisesti järjestettynä ja hoidettuna.

SISÄINEN VALVONTA

Sisäistä valvontaa on arvioitu riskianalyyseissä ja tarkastettu laskentatoimen ja tilinpäätöksen tarkastuksen yhteydessä sekä yliopiston tilojen käytön taloudellisten järjestelyjen sekä taloushallinnon ohjeistuksen tarkastuksen yhteydessä.

Sisäisessä valvonnassa on tarkastuksen perusteella tullut esiin olennaisia puutteita yliopiston taloushallinnon ohjeistuksessa. Lisäksi on todettava, että yliopiston hankintatoimessa on edelleen sisäiseen ohjeistukseen liittyviä merkittäviä sisäisen valvonnan puutteita.

Tarkastuksen perusteella on edelleen todettava, että käyttöomaisuuden inventointia ei ole tehty taloussäännön edellyttämällä tavalla. Puutteellinen inventointi heikentää käyttöomaisuudesta toimintakertomuksessa esitettyjen tietojen sekä yliopiston käyttöomaisuuskirjanpidon luotettavuutta. Asiasta huomautettiin myös vuoden 2000 tilintarkastuskertomuksessa.

Yliopiston kassojen tarkastuksiin liittyviä käytäntöjä tulee viipymättä kehittää.

Turun yliopisto ilmoitti tarkastusvirastolle vuoden 2000 tilintarkastuskertomukseen sisältyneen ilmoitusvelvollisuuden johdosta toimenpiteistä, joihin se aikoo ryhtyä maksullisen toiminnan kustannuslaskennan kehittämiseksi sekä hankintatoimen sisäisen valvonnan parantamiseksi. Tarkastushavaintojen perusteella on todettava, että

tehdyt toimenpiteet eivät ole olleet riittävän konkreettisia ja toimintaa kehittäviä. Näin ollen niitä ei voida pitää riittävinä.

Edellä käsitellyt maksullisen toiminnan kannattavuuden seurannan sekä kustannuslaskennan puutteet on nähtävä myös sisäisen valvonnan puutteina.

Taloussääntö tulee viipymättä päivittää Valtiokonttorin määräyksen 20/03/2001 edellyttämälle tasolle.

TALOUSARVION JA SITÄ KOSKEVIEN KESKEISTEN SÄÄNNÖSTEN NOUDATTAMINEN

Tarkastuksen perusteella voidaan lausua, että talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu lukuun ottamatta talousarvioon sisältyvämmien sponsoritulojen ja lahjoitusvarojen sekä niillä rahoitettujen menojen käsittelyä toimintamäärärahan yhteydessä, siirtomenojen maksamista toimintamomentilta talousarvion vastaisesti sekä talousarviolain 15 §:n 2 momentin edellyttämää maksullisen toiminnan kannattavuuden seuranta ja vuosituoksen esittämistä.

Tarkastusvirasto on huomauttanut maksullisen toiminnan kustannuslaskennan puutteista lukuisia vuosia.

Tarkastushavaintojen perusteella on todettava, että yliopiston sisäinen valvonta ei ole talousarviolain 24 b §:n ja talousarvioasetuksen 69 §:n edellyttämällä tasolla.

**ILMOITUSVELVOLLISUUS VALTIONTALOUDEN
TARKASTUSVIRASTOLLE**

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 5 §:n 1 momenttiin perustuen Turun yliopiston tulee ilmoittaa tarkastusvirastolle 15.8.2002 mennessä, mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt maksullisen toiminnan kustannuslaskennan kehittämiseksi, hankintatoimen sisäisen valvonnan parantamiseksi sekä taloushallinnon ohjeistuksen puutteiden johdosta.

Tarkastusneuvos, JHTT

Erkki Mäki-Ranta

Tarkastaja

Harri Myllyoja

TIEDOKSI Valtiontilintarkastajat
Valtiovarainministeriö
Opetusministeriön kansliapäällikkö
Turun yliopiston rehtori
Turun yliopiston hallituksen jäsenet
Valtiokonttori